

Oponentský posudek na diplomovou práci:

Lukáš ŽALEK: *Reakce Vatikánu na moderní politické proudy a ideologie z rozboru papežských sociálních encyklik do roku 1937 (s přihlédnutím na německé prostředí)*, Praha 2006

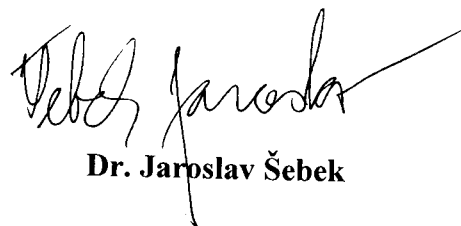
Práce Lukáše Žalka je bezesporu dalším důležitým příspěvkem k poznání vývoje katolické reakce na dynamický vývoj sociálních procesů od zesílení sekularizačních tlaků po Francouzské revoluci. Sociální a demografické změny, spojené s rozmachem industrializace a společenské modernizace 19. století totiž výrazně mění i pozice katolické církve, což se odráží i do hledání nových ideově-programových konceptů, jimiž chtěla čelit nástupu idejí liberalismu a socialismu a hledala současně nové místo ve veřejném prostoru. V konkrétní rovině našly tyto vnitrocírkevní transformace mimo jiné odraz i ve formulaci zásad katolického sociálního učení.

Lukáš Žalek velmi detailně popsal působení katolických sociálních reformátorů v Německu v druhé polovině 19. století a v první polovině 20. století, především biskupa Wilhelma Kettelera, Adolfa Kolpinga či Heinricha Pesche. Považuji z velmi přínosné, že diplomant věnoval velkou pozornost opomíjené encyklice „Immortale Dei“ Lva XIII., věnované otázkám vztahu světské a církevní moci i některým problémům demokratického státního zřízení. Autor také velmi dobře vystihl filozoficko-etické obsahy návrhů sociálních reformátorů i papežských encyklik, a to považuji za velmi přínosný interpretační model v hodnocení role encyklik při utváření sociální koncepce církve a jejího vymezování vůči liberálním a socialistickým východiskům k řešení politických a ekonomických problémů doby.

Z metodologického hlediska se však autor soustředil zejména na obsahový rozbor encyklik, ale ve svých interpretacích se již tak nesoustředil na charakteristiku kontextu, v nichž papežské dokumenty vznikaly, i jejich přímého dopadu do veřejného i politického života. Tento problém je patrný ve všech případech hodnocení papežských vystoupení, ale nejvýrazněji v souvislosti s hodnocením encykliky *Quadragesimo anno*, kde by měla být zmíněna například situace v Rakousku ve 30. letech. Je škoda, že se zde nic nedovíme o pokusu zneužít ideje encykliky pro tamní autoritativní hnutí (např. z hlediska omezení role politických stran v politickém systému) a pro režim stavovského státu, budovaný kancléřem Engelbertem Dollfussem. Pozornost by si vedle toho zasloužil například i sociální reformátor Johannes Messner (1891-1984), který byl mimo jiné známý i jako teoretik stavovského

uspořádání, stejně jako autorem zmíněný německý jezuita Oswald Nell-Breuning. Bylo by dobré uvést i obsáhlejší zmínku o rakouském filozofovi Othmaru Spannovi a jeho koncepci stavovství a vlády elit jako konkrétní příklad snah o zneužití korporativismu nedemokratickými hnutími – jeho závěry měly velký vliv v německém jazykovém prostoru i v tehdejší ČSR (v závěru však autor velmi dobře vystihl spory o interpretaci stavovství mezi autoritativními kruhy a církevním milieu-s. 92-94). Stejně námitky se týkají i vystižení politického dopadu encykliky „Mit brennender Sorge“ a „Divini redemptoris“ (v této souvislosti bych chtěl také připomenout, že velká vlna proticírkevní perzekuce přichází v Německu již v roce 1935 a „Mit brennender Sorge“ do jisté míry reaguje i na ni). V rámci „Divini redemptoris“ byla zase iniciací papežoval kritického postoje jak vlna stalinských čistek druhé poloviny 30. let a pronásledování křesťanství v SSSR, tak i události španělské občanské války.

Přes zmíněné výhrady koncepčního a metodologického charakteru se však L. Žalkovi podařilo v zásadě vystihnout základní okruhy problematiky vývoje katolického sociálního učení, a proto jeho práci doporučuji k obhajobě. Pro případnou publikaci v odborných periodikách by však bylo třeba zohlednit širší kontext dané tematiky. Rovněž bych se přikláněl ke změně názvu, neboť název Vatikán se užívá až od roku 1929, do té doby lze hovořit o Svatém stolci.

Dr. Jaroslav Šebek

Historický ústav, vvi.

Prosecká 76

190 00 Praha 9